

Megjegyzések egy újabb hungaronauta orbitális repüléséről

Válasz **Gaál József** cikkére

Gaál József személyében a hungarofuturista mozgalom újabb taggal bővült. Az iménti mondatban nincs semmi meglepő, hiszen a hungarofuturizmus alapja egy olyan kozmikus hívás, amely születésétől fogva minden asztrális lény legmélyén ott cseng, csupán fogékonyság kérdése, hogy ki és mikor hangolódik rá e csillagközi hívás értelmére. Gaál József festő, grafikus, szobrász, művészeti író, egyetemi docens, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja legutóbbi, *Hungarofuturizmus vagy hungarofóbia?* című, az Új Művészetben megjelent pamfletjével¹ ékes bizonyítékát nyújtotta annak, amit már amúgy is sejteni lehetett, hogy művészként és gondolkodóként kifinomult galaktikus csápokkal és antennákkal rendelkezik ahhoz, hogy érdemben válaszoljon is a benne szunnyadó hungarofuturista hívásra.

Mindenekelőtt felismerte azt, hogy a hungarofuturizmus, illetve a mozgalmat meghirdető manifesztum egy olyan inkluzív nyelvre és abból kibomló fogalmi-esztétikai multiverzumra épül, amelynek szellemisége („aki nincs velünk, az is velünk van”) az ő saját autonóm művészeti praxisát, illetve még az egyébként fogalmilag zavaros, ideologikusan pedig gyanakvó gondolkodói világát is magába képes foglalni. Gaál nem csupán bekapcsolódik a mozgalomba, de tovább is gazdagítja, rétegezi, differenciálja azt. Vagy ahogy a konklúzióban maga is jelzi, vitaindítója voltaképp egy „túlaonosulás”, hiszen „segíti a »fertőződést« generáló [hungarofuturista] taktika működtetését”.

A most következőkben röviden a szöveget átható ideológiai gyanakvásra szeretnék reflektálni – terjedelmi okokból kifolyólag nem tételesen kifejtve, hanem a hagyomány fogalmának értelmezéséből kibontva, amely körül az egész pamflet terminológiai televénye is bonyolódni látszik. Teszem mindezt a hungarofuturizmus értelmezését és a vita további termékeny előmozdítását célzó legnemesebb szándékkal, hogyha már a szerző Nemes Z. Mária *Öngyulladás magyarság. Hungarofuturizmus és*

metaarchaizmus. Gaál József: Trianon-heraldikák című, e lap 2021. februári lapszámában megjelent cikkének legfőbb kritikai állításaira nem is reagált, legalább a vitairat ideológiai vádjaira ez úton reflektáljak.

Az már az írás legelején nyilvánvalóvá válik, hogy Gaál értelmezése szerint a hungarofuturizmus hagyományfelfogását és az avantgárd tradícióhoz való kapcsolódását valamifajta zárt, akadémikus és „retrográd”, ráadásul posztmodern cinizmussal átítatott elitizmus jellemzi. Ezzel saját autentikusnak vélt tradícióértelmezését állítja szembe, amit – amúgy szintén meglehetősen elit akusztikával bíró – „metaarchaizmusnak” nevez. Gaál felfogásának legnagyobb problémája, hogy morálisan és politikailag letisztogatott, monolit hagyománycsomagokban gondolkodik.

A hungarofuturizmus hagyományfelfogása, ahogy azt egy nemrégiben Nemes Z. Márióval közösen megjelent interjúnkban is jeleztük, nem archaizál vagy muzealizál, vagyis nem egy letűnt korba visszatoloncolt és rögzített „múltként” tételezi a hagyományt, hanem radikálisan nyitott, velünk és bennünk élő, lélegző és lüktető virtualitásként értelmezi azt. A hungarofuturizmus tehát nem hagyományőrző, pláne nem hagyománytagadó mozgalom, mert ebben a felfogásban a hagyomány nem a „múltból”, hanem éppenséggel „eljövendőként” mint a valamivé válás lehetősége kísért bennünket.

Ebből a szempontból fontos megjegyezni, hogy a hungarofuturizmus a nyugati eszkatologikus gondolkodást (és az ebbe integrálódó baloldali utópia szellemét) fogva tartó célulvű, egyenesvonalú történeti időkonceptióval szemben tér- és időhurkokról való spekulációt kezdeményez. Ennek szellemében a tradíció nem más, mint a távollétükben is jelenlevő, virtualitásukban is elevenen ható „eredetörvények” (Walter Benjamin) hálózata. Ezt nevezi a mozgalom ancesztrális futurizmusnak, ami a NER pragmatikus politikai diskurzusával, vagyis a társadalmi-kulturális tereket Carl Schmitt ellenség-barát logikája alap-

ján felosztó tradíciógépezetével szemben érvényesíthető művészeti alternatíva. A fő kérdés azonban az, hogy Gaál József „metaarchaizmusa”, amit cikkében a hungarofuturizmus hagyománykonceptiójával szemben tételez, hogyan viszonyul e szimulákrumgyártó tradíciógépezet-höz. Hogyan határozza meg viszonyát a „népieskedő, már megszületésük pillanatában is parodisztikus hatású, kifacsart pátoszformákkal túlbuzgó módon hatalmat kiszolgáló művek[kel]” szemben? Ha leszálna a retromodernista univerzalizmus ideológiai fellegvárából, ami nem más, mint a politikaitól megtisztított autentikus ősiség látszatbirodalma, akkor hogyan értékelné a nacionalista esztétika által működtetett propagandaművészetet?

Mely egyébként nem csupán a honi, de a nemzetközi szélsőjobboldali mozgalmak egyik legfontosabb ideológiai fegyvere is. Gondoljunk itt az újnacionalista diskurzusoknak a kortárs képzőművészeti színtérbe történő betörésére, így például az úgynevezett Trump-wave mozgalmakra, amelyek nem mások, mint az alt-right és a retrofuturista esztétikák posztdigitális művészeti alakulásokra adott kurrens reakciós válasza. De éppúgy említhetjük Jonas Staal kortárs holland művész Steve Bannonról szóló projektjeit is, amelyekben az amerikai alt-right vezéralakjának számító Bannon szélsőséges nacionalista, gyakran összeesküvés-elméletekre épülő újmédia-munkássága mint konceptuális művészeti praxis kerül tematizálásra. Ezekben a posztinternetművekben az a közös nevező, hogy a nacionalista, etnikailag homogénként felfogott kulturális törekvéseket fiktív eredetmítoszokkal keretezik. E digitális neofolk esztétikák azonban az „autentikusnak” vélt ősiség vágyképzeteit internacionalista művészeti törekvésként kompromittálják, amennyiben valódi céljuk nem a hagyomány(ok) gondozása, hanem éppenséggel a 68-as életmód-forradalmak, a neoavantgárd, és egyéb progresszív művészeti-társadalmi mozgalmak szubverzív energiáinak kisajátítása. Mindezek azért fontos példák, mert valójában geopolitikailag éppen ebben a nemzetközi léptékben hálózatosodó újnacionalista diskurzusokba illeszkednek. Elég itt csak a Bannon által kezdeményezett, „A Mozgalom” (The Movement) elnevezésű populista-szélsőjobboldali internacionálét említeni, amely egyebek mellett az Alternatíva Németországnak (AfD) pártot, az olasz Északi Ligát és az Öt Csillag Mozgalmat, az egykori francia Nemzeti Frontból alakult Nemzeti Összefogást igyekszik egyetlen nemzetközi összefogásba tömöríteni.

Ezek a kortárs toxikus nemzetközi nacionalizmusok azonban nem csupán politikai, de intellektuális szinten is kitapintható közösséget formálnak. Gaál „metaarchaista” koncepciója kapcsán érdemes megemlíteni, hogy a kortárs ezoterikus-spirituális alt-right ideológiája egyebek mellett a metafizikai tradicionalitás gondolati hagyományára vezethető vissza, amely olyan szerzőket foglal magában mint René Guénon, Julius Evola vagy éppen Vlagyimir Putyin tanácsadója, Alekszander Dugin. Fontos volna tudni, hogy Gaál József ősiség- és hagyomány szemlélete miként viszonyul a tradicionalista iskola koncepcióihoz.

Ha ugyanis a hungarofuturizmus „derűs patriotizmusából” (Bán Zoltán András) következő, nyitott hagyományfelfogást rosszindulatú gyanakvással valamiféle hungarofób posztmodern cinizmusként értelmezi, akkor

mit gondol ezek ideológiai konstrukciójáról? Úgy látszik ugyanis, hogy Gaál József ebben a konfliktusban leginkább egyfajta retromodernista művészeti univerzalizmust választ, amely látszólagos felmentést ad neki az alól, hogy elhelyezze magát az említett multipoláris konfliktusmezőben. Álláspontja azonban valójában nem képes egy olyan vágyott magaslati pontra elvinni bennünket, ahonnan szétnézve e konfliktustérkép domborzata kisimulhat, hiszen Gaál eszképiasta univerzalizmusa csupán e konfliktusok és permanens krízisek egyik lehetséges szimptomájaként lelepleződik le.

De azt is mondhatnánk, hogy Gaál „metaarchaizmusa” egy olyan kibillent keringési pályán bolygó hungaronautához hasonlít, aki hol közelít, hol pedig távolodik a hungarofuturisták orbitális repülési pályájához, de forgási sebessége és a forgáshoz szükséges energiája többnyire megegyezik a mozgalomával. Aki nincs velünk, az is velünk van.

Lapunk 2021. áprilisi számában felkértük olvasóinkat, hogy írják meg reflexióikat Gaál József esszéjére. Az itt közölt írás nem tükrözi szerkesztőségünk álláspontját, de fontosnak tartjuk, hogy helyt adjunk az érveknek és ellenérveknek.

1 Gaál József: Hungarofuturizmus vagy hungarofóbia? *Fabula buffa. Új Művészet*, 2021/4. 45-47.